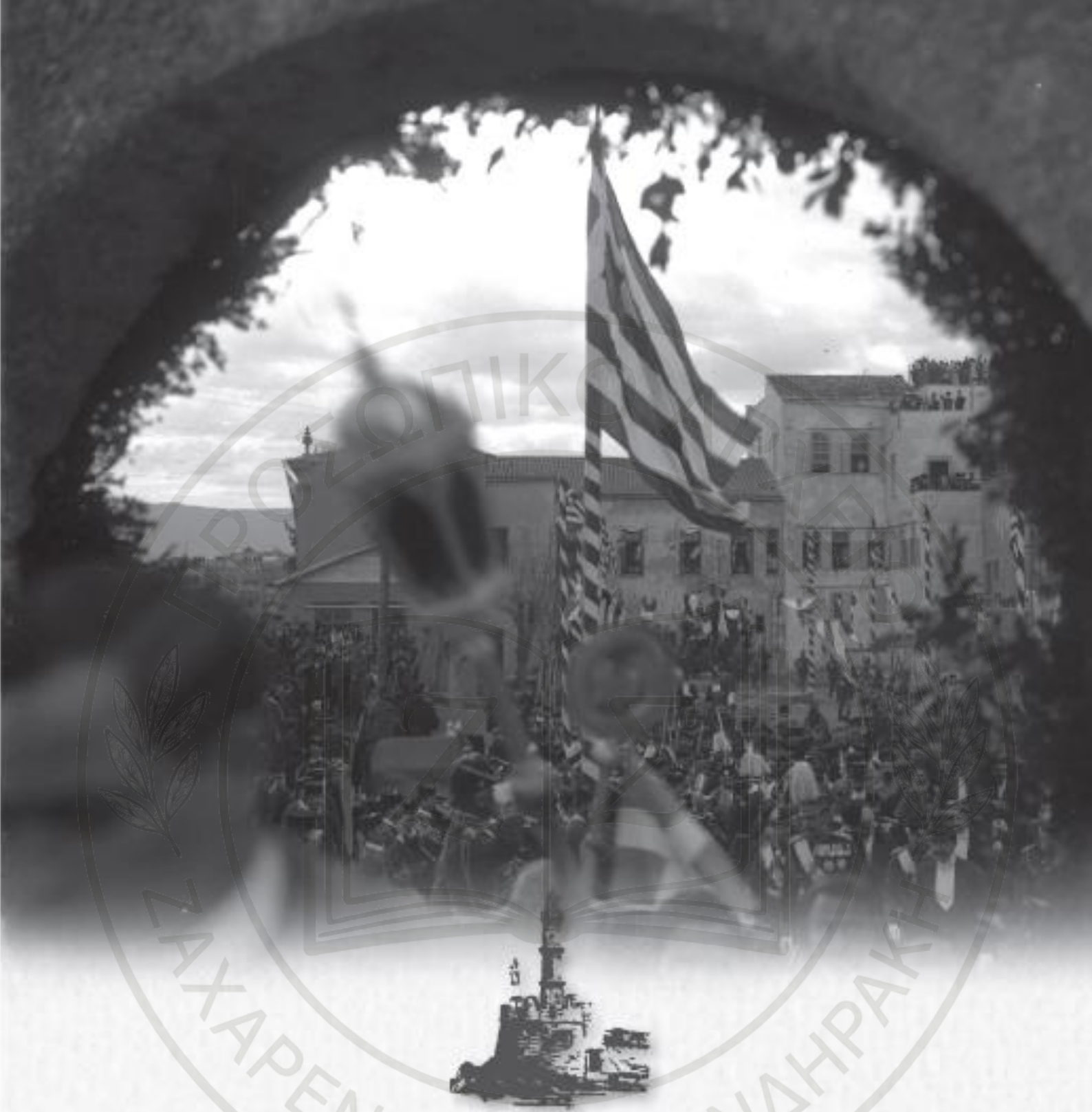

Ερ Χανιάς

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΛΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΤΟΜΟΣ 17^{ος}

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 3^η

ΧΑΝΙΑ 2023

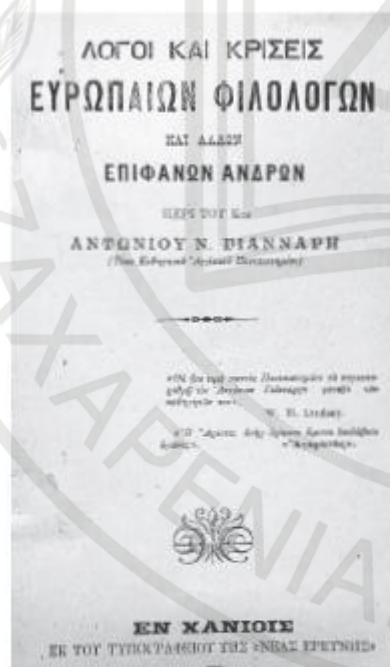
ΣΗΜΑΝΔΗΡΑΚΗ ΖΑΧΑΡΕΝΙΑ

Ειδ. Συνεργάτης των Γενικών Αρχείων του Κράτους

Ο ΛΟΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ

Το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης στα Χανιά, στεγάζει, φυλάσσει και διατηρεί όπως είναι γνωστό ένα τεράστιο όγκο ιστορικών τεκμηρίων που ανάγονται από το τέλος της Ενετοκρατίας κι εξής, με έμφαση στον 19^ο και 20^ο αιώνα. Το κεντρικό κτήριο της Υπηρεσίας βρίσκεται στη συμβολή των οδών Ιωάννου Σφακιανάκη και Αντωνίου Γιάνναρη, κατά ευτυχή συγκυρία και σύμπτωση, εφόσον στα πολύτιμα περιεχόμενά του συγκαταλέγεται και το αρχείο του λογίου Αντωνίου Γιάνναρη.

Για τον Γιάνναρη είχε εκδοθεί αχρονολόγητο ειδικό τεύχος με τίτλο *Λόγοι και Κρίσεις ευρωπαϊών φιλολόγων και άλλων επιφανών ανδρών περί του κ. Αντωνίου Γιάνναρη, τέως Καθηγητού Αγγλικού Πανεπιστημίου*. Στον πρόλογο που υπογράφεται από τον Ε. Ι. Γ. σκιαγραφείται με ένθερμα λόγια η προσωπικότητα και οι επιστημονικές επιδόσεις του ανδρός, οι αρετές και η διάνοιά του.

Το τεύχος για τον Γιάνναρη.

Αντώνιος Γιάνναρης.

Ο μεγάλος φιλόλογος και γλωσσολόγος Αντώνιος Γιάνναρης είχε γεννηθεί στις 25 Αυγούστου 1852 στους Λάκκους Κυδωνίας, κι ήταν ανεψιός του γενναίου αγωνιστή των Κρητικών επαναστάσεων Χ' Μιχάλη Γιάνναρη, γιος του αδελφού Νικολάου. Στο προαναφερόμενο τεύχος καταχωρείται *ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ*¹ γραμμένη από τον ίδιο τον Γιάνναρη στην οποία αναφέρει:

Γεννηθείς εν Κρήτη εδιδάχθην τα μεν πρώτα γράμματα εν τη ειρηνέη νήσω, τα δε γυμνασιακά εν Αθήναις² ένθα εφοίτησα και επί εν έτος εις την Φιλοσοφικήν Σχολήν του ημετέρου Πανεπιστημίου. Επέρανα δε τας πανεπιστημιακάς σπουδάς μου εν Γερμανία, όπου διατρίψας υπέρ τα επτά έτη έτυχον πτυχίου διδάκτορος της φιλοσοφίας.

Επεξηγηματικά, σπούδασε Ελληνική και Λατινική Φιλολογία και Μεσαιωνική Γαλλική Φιλολογία. Ενεγράφη στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας, όπου, με την οικονομική στήριξη του θείου του, άρχισε να ετοιμάζει την έκδοση της γνωστής μελέτης του για τα Κρητικά Άσματα. Το 1876 μετακινήθηκε στη Φυρστεμβέργη και τη Βεστφαλία και το 1880 ανακηρύχθηκε Διδάκτωρ της Φιλοσοφίας και Διδάσκαλος των Ελευθερίων Τεχνών από το Πανεπιστήμιο του Μαρβούργου.³

Και συνεχίζει:

Επανελθών δ' εις Κρήτην εν έτει 1880 διωρίσθην Γυμνασιάρχης Χανίων, ενταύθα δε μετά τεσσάρων ετών διδασκαλίαν προσελήφθην πρώτος Γραμματεύς του εν Κρήτη Αγγλικού Προξενείου.

Εκραγείσης δ' εν έτει 1889 επαναστάσεως εν Κρήτη εξελέγην μέλος της επαναστατικής Συνελεύσεως³ διατελών άμα και ανταποκριτής των «Ημερησίων Νέων» του Λονδίνου. Της πολιτικής ταύτης δράσεως αποτέλεσμα ην ότι προεγράφην υπό του Σουλτάνου, διατελώ δ' έτι και νυν προγεγραμμένος.

Μετά την ατυχή έκβασιν της επαναστάσεως ταύτης μετέβην εις Λονδίνον, επεδόθην δ' εν τη αυτόθι θαυμασιωτάτη και παμμεγίστη Βιβλιοθήκη του Βρεττανικού Μουσείου εις μελέτας της ιστορίας της Ελληνικής γλώσσης, της δε πολυετούς και συντόνου μελέτης μου καρπός ην διεξοδικόν σύγγραμμα επιγραφόμενον: «Ιστορική Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσης, της τε

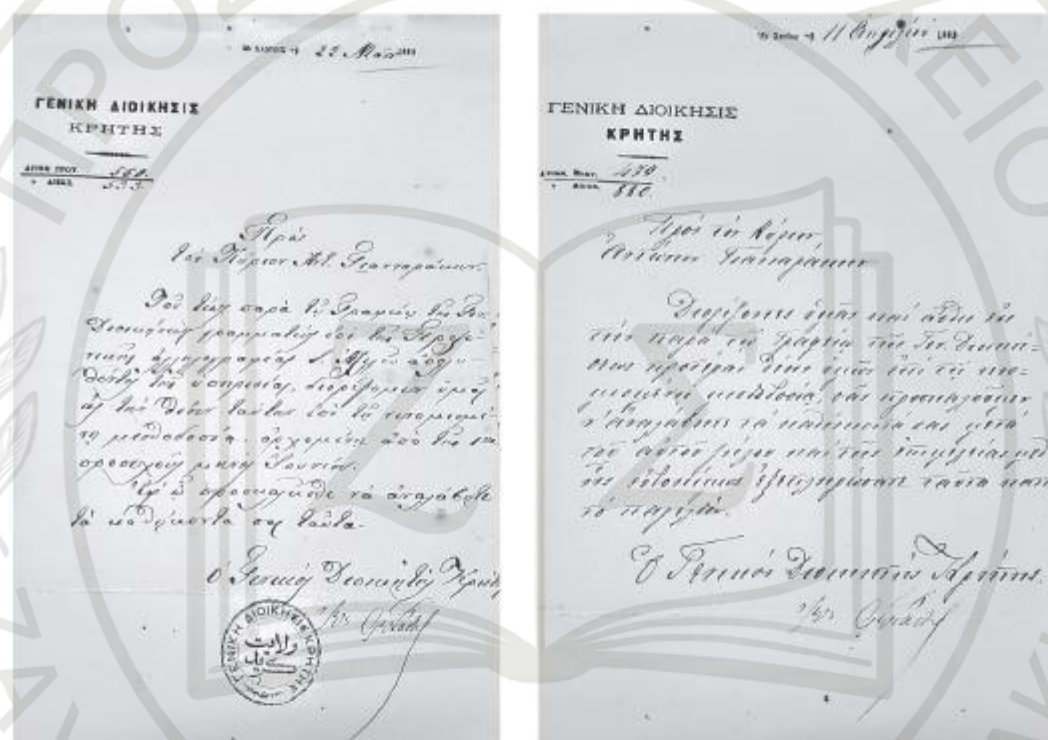
¹ Στην επανάσταση του 1866, σε ηλικία 16 χρονών, ο Γιάνναρης ήρθε πρόσφυγας στην Αθήνα, φοίτησε στο Β' Γυμνάσιο Αθηνών και στη συνέχεια ενεγράφη στις 30 Νοεμβρίου 1872 στο Εθνικό Πανεπιστήμιο.

² Το θέμα του: Adnotationes criticae in Longini que fertur Περί ύψους libellum.

³ Πρόεδρος της Επαναστατικής Συνέλευσης στον Ομαλό Χανίων.

γραφομένης και λαλουμένης, από της δοκίμου αρχαιότητος μέχρι της σήμερον, βάσιν έχουσα τα αρχαία κείμενα και τας επιγραφάς και τους παπύρους και την επί λαλουμένην δημόδη γλώσσαν.

Ιδρυθείσης δε προσωρινής έδρας της Μεταγενεστέρας και Νεωτέρας Ελληνικής γλώσσης εν τω Πανεπιστημίω της Ανδρεαπόλεως Σκωτίας, διωρίσθην έκτακτος καθηγητής (12 Ιουλίου 1897) και εδίδεξα το μάθημα τούτο επί επτά συνεχή έτη, ήγουν μέχρι του παρελθόντος θέρους, ότε αποχωρήσας επανήλθον εις Αθήνας.

Διορισμός (1882) και επαναδιορισμός (1883) του Α. Γιάνναρη από τον Γεν. Διοικητή Φωτιάδη πασά ως Γραμματέας της Προξενικής αλληλογραφίας της Γενικής Διοίκησης Κρήτης.

Διευκρινιστικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις 14/9/1896 ο Γιάνναρης, 44 ετών τότε, εγκατεστημένος σε ένα οίκημα επί της οδού Merodelia, Grafton Road, Acton στο Λονδίνο, είχε στείλει ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα (4 σελίδων) στο Πανεπιστήμιο St. Andrews της Σκωτίας (έτ. ιδρ.1413), και στον Πρύτανη του Πανεπιστημίου, Καθηγητή James Donaldson, για να καταλάβει την Έδρα των Νέων Ελληνικών [Lecturer on Post-Classical

and Modern Greek/ της Μεταγενέστερης και Νέας Ελληνικής] που μόλις τότε είχε ιδρυθεί, είχε μάλιστα προταθεί από τον τότε Πρέσβη της Ελλάδας στο Λονδίνο, Ιωάννη Γεννάδιο. Η θέση του ανανεωνόταν κάθε χρόνο και ο μισθός του αρχικά χορηγούνταν από τον Ιωάννη τον 3^ο Μαρκήσιο του Bute (John Patrick Crichton-Stuart, 3rd Marquess of Bute) και στη συνέχεια από το γιό του, μέχρι το 1903, όμως, μετά το θάνατο του Μαρκήσιου, σταμάτησε και η χρηματοδότηση της Έδρας.

Το Πανεπιστήμιο St. Andrews, Σκωτία, σε κάρτα εποχής και ο Γιάνναρης με την τήβεννο του Καθηγητή.

Ο 3^{ος} Μαρκήσιος του Bute (1847-1900), ήταν από τους πλουσιότερους ανθρώπους στην Βρετανία την περίοδο αυτή,⁴ διέθετε ευρεία παιδεία σε θέματα ελληνικού πολιτισμού και γλώσσας, γι' αυτό και με δική του πρωτοβουλία ιδρύθηκε η Έδρα με αντικείμενο την Μετακλασική και Νεότερη Ελληνική στο Πανεπιστήμιο του St. Andrews, όπου ο ίδιος είχε διατελέσει και Πρύτανης.

Στην επιστολή γνωστοποίησης του τέλους της χρηματοδότησης της Έδρας σημειώνονται εγκώμια για την ποιότητα και το χαρακτήρα του Γιάνναρη:

ΜΤΦΡ:

Απόσπασμα πρακτικών της συνεδρίασης της Ακαδημαϊκής Συγκλήτου του Πανεπιστημίου του St. Andrews που πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 14 Φεβρουαρίου 1903:

⁴ Σκωτσέζος γαιοκτήμονας αριστοκράτης, βιομηχανικός μεγιστάνας, αρχαιολόγος, λόγιος, φιλάνθρωπος και προστάτης της αρχιτεκτονικής.

Η Ακαδημαϊκή Σύγκλητος του Πανεπιστημίου του St. Andrews έμαθε με πολλή λύπη τον τερματισμό, ως συνέπεια του θανάτου του Εντιμότατου Μαρκήσιου του Bute, K.T., της ρύθμισης με την οποία ο κ. Α. Ν. Γιάνναρης, M.A., Ph. D., είχε εργαστεί ως Λέκτορας Μετακλασσικής και Νέας Ελληνικής στο Πανεπιστήμιο αυτό για επτά χρόνια. Στον Δρ. Γιάνναρη η Ακαδημαϊκή

John Crichton-Stuart, 3rd-Marquess of Bute
ως Δήμαρχος Κάρντιφ 1890 – 1891.

Σύγκλητος είχε έναν τους πιο διακεκριμένους συναδέλφους, αξιόλογο ως μελετητή με ευρεία, λαμπρή και βαθιά γνώση, ειδικά στην ελληνική γλώσσα κάθε περιόδου, ένα πρωτότυπο μυαλό, μια ανεξάρτητη κρίση και μια τεράστια φιλοπονία. Ως Δάσκαλος (λόγιος) που διέθετε εκτεταμένη γνώση της αγγλικής γλώσσας και των ιδιωμάτων της, και προικισμένος με μεγάλη δύναμη έκφρασης, ο Δρ. Γιάνναρης έχει προσελκύσει τους καλύτερους από τους μαθητές μας της Κλασσικής Λογοτεχνίας και τους διατήρησε ακόμη και μετά την αποφοίτησή τους, έχοντας τους παρακινήσει σε όχι συνηθισμένο βαθμό να επιδιώξουν τις σπουδές τους. Ο Δρ. Γιάνναρης είναι ένας άνθρωπος με σοβαρότητα,

ευθύτητα και ευθύτητα χαρακτήρα, με μεγάλη γνώση των ανθρώπων και διακριτικότητα στην αντιμετώπισή τους. Η Ακαδημαϊκή Σύγκλητος θεωρεί τιμή για αυτό το Πανεπιστήμιο που συμπεριέλαβε στο προσωπικό του την κορυφαία αρχή της Μετακλασσικής και Νέας Ελληνικής και αισθάνεται έντονα ότι η αποχώρησή του δεν είναι τίποτα λιγότερο από μια διακεκριμένη απώλεια. Σε αυτόν το Πανεπιστήμιο χάνει έναν μεγάλο στοχαστή, έναν εξαιρετικό δάσκαλο και έναν σπουδαίο συγγραφέα.

Πιστοποιημένο από (υπογραφή)

Τον Γραμματέα της Ακαδημαϊκής Συγκλήτου

{14 Φεβρουαρίου 1903}

Ο Α. Γιάνναρης (δεύτερος αριστερά από τους καθήμενους)
με συναδέλφους του στο Πανεπιστήμιο St. Andrews.

Ο Γιάνναρης, ας σημειωθεί, υπέβαλε μεταγενέστερα πρόταση για απονομή από την Ελληνική Πολιτεία τιμητικού μεταλλίου στο Μαρκήσιο Bute, την οποία επανέλαβε προς τον Ύπατο Αρμοστή και για τον γιο του μαρκήσιου το 1902 (δυο χρόνια μετά το θάνατο του πατέρα του).

Τελειώνοντας τη σεμνή και σύντομη **ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ**, ο Γιάνναρης καταλήγει:

Εχρημάτισα δε και κατά την τελευταίαν Κρητικήν επανάστασιν μέλος της Κρητικής Συνελεύσεως και ανταποκριτής των «Καιρών» του Λονδίνου. Και άλλων δ' Αγγλικών εφημερίδων διετέλεσα έκτοτε ανταποκριτής. Εν Αθήναις, μηνί Μαρτίω αρχομένω 1904.

Α(ντώνιος). Ν(ικολάου). Γ(ιάνναρης)

Ο Γιάνναρης είχε παντρευτεί το 1892 με την 23άχρονη εύπορη Αμερικανίδα May Danas από το Syracuse της Νέας Υόρκης με την οποία απέκτησε δύο κόρες: την Κορδηλία το 1893 και τη Μερόπη το 1895. Η οικογένεια έζησε στην Αγγλία, και συγκεκριμένα στο Fern Cottage, The Vale, Hampstead του Λονδίνου, αλλά ο γάμος τους διαλύθηκε το 1898, όταν εκείνος ζήτησε διαζύγιο.

Οι κόρες Γιάνναρη
σε νηπιακή ηλικία.

Κορðhliá 18 ετών (1911).

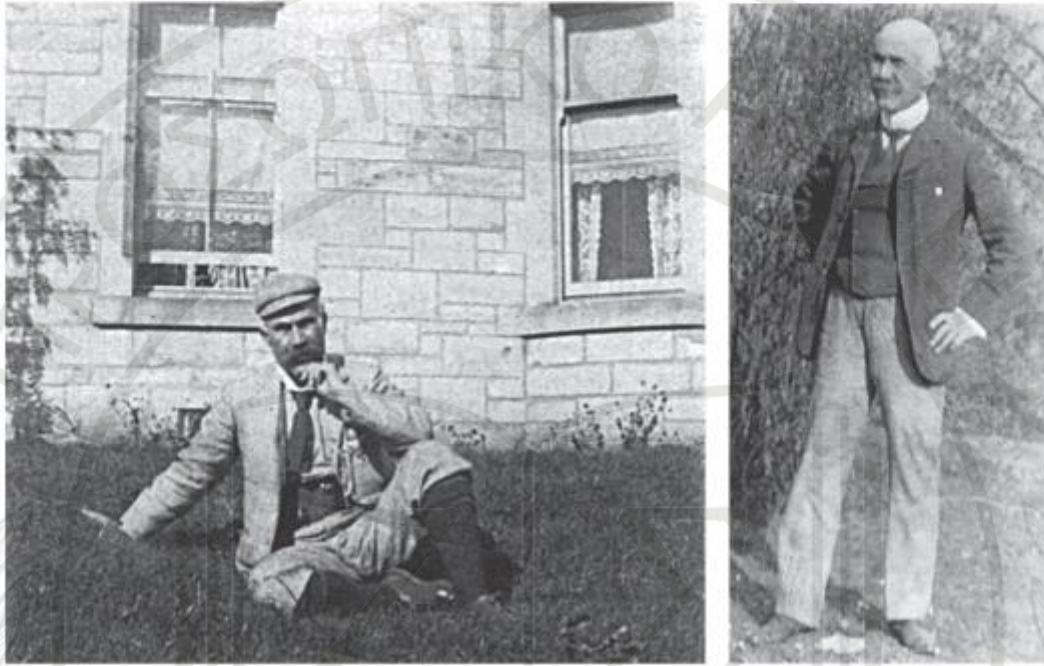
Μερόπη 16 ετών (1910).

Τον Οκτώβρη του 1889 ο Γιάνναρης βρίσκεται εγκατεστημένος στο Λονδίνο, στην οδό 18 Bedford place, Russell square. Δεν είχε σκοπό να επανέλθει στην Ελλάδα εκτός εάν του παρουσιαζόταν κάποια ευνοϊκή ευκαιρία και φρόντιζε για την έκδοση του Ερωτοκρίτου. Όταν το 1890 επιστρέφει στην Αθήνα, διορίζεται υφηγητής της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο. Η διατριβή του είχε τίτλο «Περί Ερωτοκρίτου και του ποιητού αυτού – Κριτική και Γλωσσική Διατριβή επί υφηγεσία» (1889).⁵

Ο Γιάνναρης φεύγει στην Αγγλία, για να μελετήσει και να δημοσιεύσει άλλες πραγματείες του, εργαζόμενος πάντοτε στη Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου. Το 1904, κι αφού η συνέχιση ύπαρξης της έδρας στο St. Andrews ήταν αμφίβολη λόγω οικονομικής αδυναμίας, εφόσον ο μαρκήσιος είχε αποβιώσει, ο Γιάνναρης παραιτήθηκε από το Πανεπιστήμιο

⁵ Ο Στεφ. Κακλαμάνης σημειώνει: Η διατριβή αυτή θεωρείται ότι αποτελεί την πρώτη ευσυνείδητη αυτοτελή εξέταση των σημαντικότερων φιλολογικών ζητημάτων του Ερωτοκρίτου, καρπό των ερευνών που διενήργησε ο Γιάνναρης στην Αγγλία. Ας σημειωθεί ότι η Κρητική Βουλή είχε εγκρίνει και χορηγήσει ένα χρηματικό ποσό για την έκδοση του Ερωτοκρίτου, αυτή όμως δεν υλοποιήθηκε. Στον πρόλογο της διατριβής του Περί Ερωτοκρίτου κλπ., ο Γιάνναρης διευκρινίζει: Αναδεξάμενος παρά της Γενικής των Κρητών Συνελεύσεως την εντολήν του εξεργάσασθαι και εκδούναι τον Ερωτοκρίτον, καθήκον εμόν ηγησάμην το μεν ίνα εξετάσω και ελέγξω το κυκλούμενον διεφθαρμένον κείμενον και αποκαταστήσω, κατά γε το εφικτόν, την γνησίαν αυτού Κρητικήν λέξιν, το δ' ίνα αναζητήσω ει τι άλλο συγγενές προς το έργον και τον ποιητήν αποκείμενόν που και άγνωστον τυγχάνει....

και προσπάθησε να διορισθεί στο Εθνικό Πανεπιστήμιο, συναντώντας όμως την αντίδραση του Γ. Χατζιδάκη.⁶ Σε επιστολή του ο Γιάνναρης διατυπώνει κάποια σχόλια ως προς τον χαρακτήρα του Χατζιδάκη, αλλά παράλληλα είναι και προφητικός διαβλέποντας την λαμπρή πορεία του νέου αυτού.⁷

Στην αυλή του σπιτιού του στο Λονδίνο.

Έρχεται στην Κρήτη, αλλά η αντιπολιτευτική του συμπεριφορά και η πρότασή του για αντικατάσταση του Αρμοστή Γεωργίου από τον Πρίγκιπα Νικόλαο,⁸ έχει ως αποτέλεσμα τη φυλάκιση του στο φρούριο του Φιρκά

⁶ Ας σημειωθεί ότι είχε αποτύχει ένα συνοικέσιο της εξαδέλφης του Ελένης με τον Γεώργιο Χατζιδάκη, τον μεγάλο Έλληνα γλωσσολόγο.

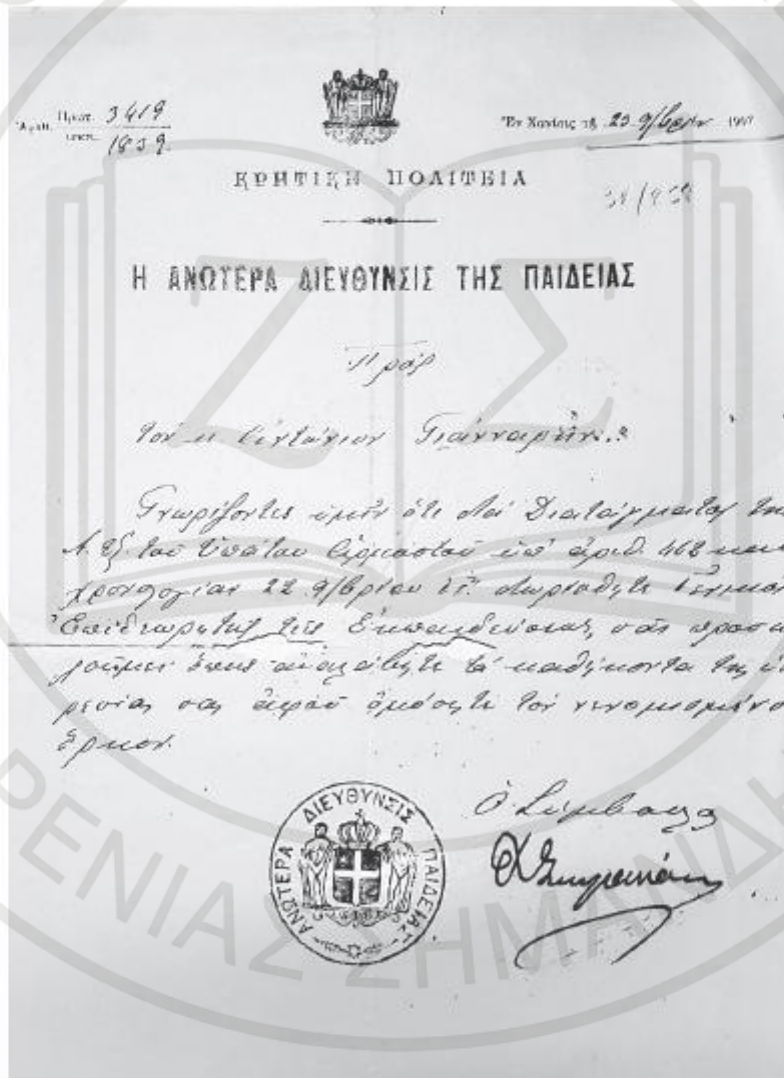
⁷ Επισημαίνει ο Γιάνναρης: *Ο περί ου πρόκειται νέος φαίνεται μοι δυσέρετος επιστήμων, ουδεμία δ' αμφιβολία ότι θέλει διαλάμψη ως εις των αστέρων της νέας γενεάς. Καθ' όλου ειπείν αι του νέου αρεταί είνε πολλάί και αδιαφιλονίκητοι....*

⁸ Είχε γράψει επιστολή προς τον αδελφό του Γεωργίου, πρίγκιπα Νικόλαο, στην οποία τον καλούσε να αντικαταστήσει τον Αρμοστή λόγω του απολυταρχικού τρόπου διακυβέρνησής του. Την επιστολή ο Νικόλαος απέστειλε στον αδελφό του Γεώργιο και αυτός με την σειρά του στον γενικό εισαγγελέα, με αποτέλεσμα τη φυλάκιση του Γιάνναρη. F.O. 78/5349, Γενικός πρόξενος Howard προς τον Μαρκήσιο του Lansdowne, Χανιά, 27 Μαΐου 1904. Βλ. Χαλκιαδάκης Εμμ. *Κρήτη 1898 – 1913, Από την Αυτονομία στην ένωση με την Ελλάδα*, Περιφέρεια Κρήτης 2013.

και στη συνέχεια στο Ιτζεδίν για δέκα μήνες (17/4/1904-16/2/1905), οπότε του δόθηκε χάρη από τον Αρμιοστή. Αργότερα επήλθε συμφιλίωση με τον Γεώργιο.

Στις εκλογές της 7^{ης} και 14^{ης} Μαΐου του 1906 ήρθε σε ρήξη και με τον Ελευθέριο Βενιζέλο, με αποτέλεσμα τη μη εκλογή του ως αντιπροσώπου.

Μετά την αντικατάσταση του Υπάτου Αρμοστή Πρίγκιπα Γεωργίου από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη, ο Γιάνναρης, ανέλαβε για δύο χρόνια (1907-1909) ως Γενικός Επιθεωρητής Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα το 1907 ο Χασάν Σκυλιανάκης, επί της Παιδείας Σύμβουλος, με το υπ' αριθ. πρωτ. 3419 (διεκπ. 1839) /Εν Χανίοις 23 9/βρίου 1907 έγγραφό του προς τον Γιάνναρη:

Ο διορισμός του Γιάνναρη ως Γενικός Επιθεωρητής της Εκπαίδευσης.

Προς τον κ. Αντώνιον Γιάνναρη. Γνωρίζοντες υμίν ότι δια Διατάγματος της Α. Εξ. του Υπάτου Αρμοστού υπ' αριθ. 462 και χρονολογίαν 22 9/ βρίου ε. ε. διωρίσθητε Γενικός Επιθεωρητής της Εκπαίδεψεως, σας παρακαλούμεν όπως αναλάβητε τα καθήκοντα της υπηρεσίας σας αφού ομόσητε τον νενομισμένον όρκον. Ο Σύμβουλος (υπογραφή).⁹

Αμέσως ο Γιάνναρης, από τη νέα του θέση, απευθύνει εγκύκλιο *Προς απάσας τας υφισταμένας Αρχάς της Παιδείας*. Η εγκύκλιος φέρει αριθμό πρωτοκόλλου 1 και διεκπεραιώσεως επίσης 1, ήταν δηλαδή το πρώτο έγγραφο που εξέδωσε ως Γενικός Επιθεωρητής της Παιδείας. Σ' αυτήν επισημαίνει τα κακώς κείμενα τόσο από πλευράς της Πολιτείας και των νόμων, όσο και του διδακτικού προσωπικού των σχολείων, ευελπιστεί για τη σύνταξη νέου νόμου για την Παιδεία, ζητά τη βοήθεια και συμπαράσταση των εκπαιδευτικών με την υποβολή σχετικών εκθέσεων, σημειώνει την αυθαίρετη μεταβολή του προγράμματος, με κατακλείδα το υστερόγραφό του:

¹Εν Χανίοις τῇ 30 Νοεμβρίου 1907: “

Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητὴς τῆς Παιδείας

A. N. GIANNAPHS...

Υ. Γ. Ἡ Γενική Ἐπιθεώρηση ἐπιθυμοῦσα νὰ ἔχῃ πλήρη γνώ-
σιν τῆς ἀποτελεστικῆς λειτουργίας τῶν πανταγοῦν σχολείων τῆς
Νήσου καλεῖ τοὺς διευθυντάς αὐτὰ ὅπως ἀλλήλῃ, περὶ τῆς
αὐτῆς ἱεραρχικῆς ἀντίγραφον τοῦ ἀρτινοῦ ὠρονομίου (ὠρολογίου)
οἱ ὅταν λαμβάνουσιν νὰ ἐμφανίσουν τὰ μαθήματα καὶ οἱ ὥροι καὶ οἱ
οἰκοὶ Καθηγηταὶ καὶ Διδάκτορες.

© 2000 Blackwell Science Ltd

[illegible]

3. *Warranties*—How many warranties provide automatic coverage for the entire term of the policy? Do they cover the entire term regardless of the underlying condition? And do they cover the entire term regardless of the type of condition? (Warranties that cover the entire term regardless of the type of condition are the most valuable.)

4. *Exclusions*—What conditions are excluded? Are there any exclusions for conditions that are not covered by the policy? Are there any exclusions for conditions that are not covered by the policy? Are there any exclusions for conditions that are not covered by the policy?

5. *Conditions*—What conditions are covered? Are there any conditions that are not covered by the policy? Are there any conditions that are not covered by the policy? Are there any conditions that are not covered by the policy?

6. *Benefits*—What benefits are covered? Are there any benefits that are not covered by the policy? Are there any benefits that are not covered by the policy? Are there any benefits that are not covered by the policy?

7. *Costs*—What costs are covered? Are there any costs that are not covered by the policy? Are there any costs that are not covered by the policy? Are there any costs that are not covered by the policy?

8. *Other*—Are there any other conditions, exclusions, or benefits that are not covered by the policy? Are there any other conditions, exclusions, or benefits that are not covered by the policy? Are there any other conditions, exclusions, or benefits that are not covered by the policy?

Bacteria are widely distributed in the soil and in the water of the oceans. They are also found in the air. Bacteria are the most numerous and diverse group of organisms on Earth. They are found in almost every environment, from the hot springs of Yellowstone to the deep-sea hydrothermal vents. Bacteria are also found in the human body, where they play a crucial role in maintaining health. Bacteria are responsible for many diseases, but they are also essential for the functioning of ecosystems. They are involved in the decomposition of organic matter, the fixation of nitrogen, and the production of oxygen. Bacteria are also used in biotechnology for the production of antibiotics, vaccines, and other products.

[illegible][illegible]

Καθ' ἕνα 1" αὐτὸ ἀναγράφεται ὁ αριθμὸς τῆς παρὰ τὴν μέσην οἰκ. ἐξουχ. (ἐξουχ. καὶ κέντρον αὐτοῦ) ἐκαστοῦ ἀποσταθμοῦ καὶ τοῦ οἴκου.

[illegible]

© 1997, Encouraging the Arts

[illegible]

Η εγκύλιος του Γιάνναρη.

⁹ Βλ. και Χουρδάκης Αντώνιος: *Αντώνιος Γιάνναρης: Ένας κρητικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο St Andrews της Σκωτίας (1896-1903)*.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1908 ο Γιάνναρης απευθύνεται στην Ανωτάτη Διεύθυνση Παιδείας:

Τη Σ(εβαστή) Ανωτάτη Διευθύνσει της Παιδείας

Επειδή από τινα χρόνον παρατηρείται αταξία τις και αυθαιρεσία περί την διδασκαλίαν των μαθημάτων εν τοις σχολείοις της παρ' ημίν ανωτέρας παιδείας (εν τοις γυμνασίοις, ημιγυμνασίοις, ελληνικοίς σχολείοις, Ανωτέροις Παρθεναγωγείοις) κρίνω καθήκον μου ευλαβώς υποβάλω υμίν ώδε μελέτην εν είδει υπομνήματος, ένθα εισηγούμαι ας νομίζω αναγκαίας μεταρρυθμίσεις προς θεραπείαν των κακώς εχόντων.

Ευπειθέστατος

Ο Γενικός Επιθεωρητής της Παιδείας

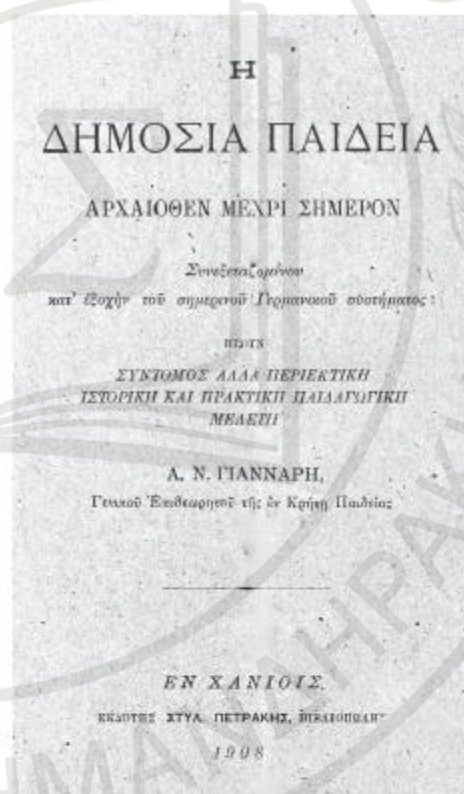
Α. Ν. Γιάνναρης

Συνημμένη ήταν πολυσέλιδη χειρόγραφη η μελέτη και οι προτάσεις του Γιάνναρη.

Το 1908 εκδίδεται η μελέτη του *Η Δημοσία Παιδεία αρχαιόθεν μέχρι σήμερον συνεξεταζομένου κατ' εξοχήν του σημερινού γερμανικού συστήματος*.¹⁰

Ως προς την εργογραφία του Αντωνίου Γιάνναρη, ας σημειωθεί ότι, ως αναφέρεται στο τεύχος «Λόγοι και κρίσεις... κλπ», συνέγραψε 16 βιβλία, ενώ είναι δημοσιευμένα 29 άρθρα και βιβλιοκρισίες σε διάφορες εκδόσεις. Οι εγκωμιαστικές αναφορές στον Γιάνναρη που καταχωρούνται στην έκδοση είναι από τον μόνιμο Πρύτανη του Πανεπιστημίου του St. Andrews και άλλους επτά συναδέλφους του Καθηγητές στο ίδιο Πανεπιστήμιο.

Στο τεύχος αξιοσημείωτες είναι επίσης οι αναφορές στον Γιάνναρη εν είδει επιστολών, τόσο από τον Alfred

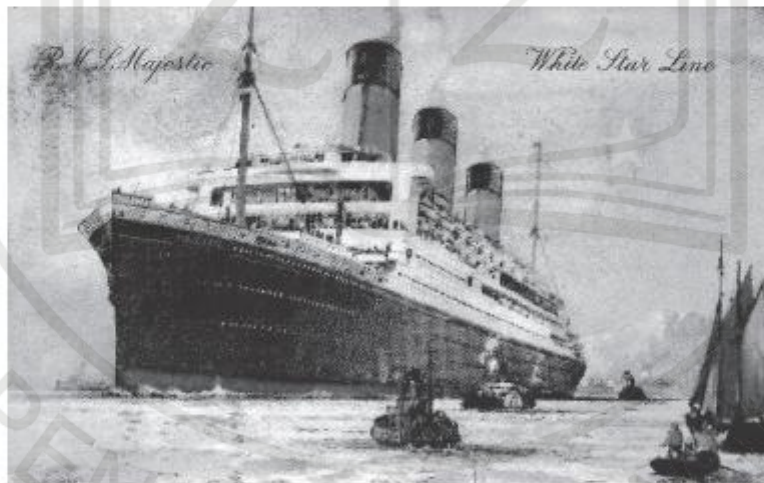

¹⁰ *Η Δημοσία Παιδεία αρχαιόθεν μέχρι σήμερον συνεξεταζομένου κατ' αρχήν του σημερινού γερμανικού συστήματος. Εν Χανίοις. Εκδότης Σ. Πετράκης, 1908 1908.*

Biliotti, Πρόξενος της Αγγλίας στην Κρήτη (Τρεις επιστολές, 1887, 1897, 1900),¹¹ όσο και από τον Thomas Sandwith, επίσης άλλοτε Πρόξενος της Αγγλίας στο Νησί κι αργότερα Γενικό Πρόξενος της Αγγλίας στην Οδησό (υπογράφει στις 18 Σεπτ. 1888). Και οι δυο εγκωμιάζουν τις αρετές, την εργατικότητα, τις ικανότητες και την ευγένεια του λογίου.

Οι 15 καταχωρημένες κρίσεις επί του έργου του Γιάνναρη προέρχονται από τα εγκυρότερα Ευρωπαϊκά έντυπα.

Ο Γιάνναρης με άδεια από τον Ανωτάτη Διεύθυνση της Παιδείας μεταβαίνει στη Μασσαλία κι εκεί επιβιβάζεται στο ατμόπλοιο «Majestic» με προορισμό την Αμερική για να παραλάβει τις κόρες του, τις οποίες επρόκειτο να εγγράψει σε εκπαιδευτήριο της Γερμανίας ή του Βελγίου. Τον Απρίλιο του 1909, την παραμονή της άφιξής του στην Αμερική, πεθαίνει εν πλω. Ήταν 57 ετών. Κατ' άλλους πέθανε από συγκοπή, όμως στην εφημερίδα «Κήρυξ»¹² αναγράφεται επί λέξει: *Ο θάνατος επήλθεν εκ βρογχοπνευμονίας, συνεπικουρόντος και του ζακχαρώδους διαβήτου, εν μέσω του Ατλαντικού ωκεανού....* Στην εφημερίδα «Αγών» επίσης αναγράφεται: *προσβληθείς οξύτερον υπό της μακρού χρόνου κατατρυχούσης αυτόν δεινής νόσου «ζακχαρώδους διαβήτου», απεβίωσεν εν τω ατμοπλοίω κατά τον Ατλαντικόν ωκεανόν και ερρίφθη εις την θάλασσαν.*¹³

Το ατμόπλοιο «Majestic» στο οποίο επέβανε ο Γιάνναρης.

¹¹ Την επιστολή του 1900 έγραψε κατά τη διαμονή του στο Λονδίνο, στο Βρετανικό Μουσείο, ών τότε Γενικός Πρόξενος της Αγγλίας στη Θεσσαλονίκη.

¹² Εφημ. Χανίων «Κήρυξ» 28/4/1909.

¹³ Εφημ. «Αγών» 20/4/1909.

Η είδηση του θανάτου του γνωστοποιήθηκε τηλεγραφικά στην Εκτελεστική Επιτροπή Κρήτης από το διευθυντή και συντάκτη της ελληνικής εφημερίδας «Ατλαντίς», που εκδιδόταν στη Νέα Υόρκη.

Στο αρχείο του υπάρχει σχέδιο επιστολής του τότε Προξένου της Ελλάδας στη Ν. Υόρκη προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο, στην οποία ο Πρόξενος του εκθέτει το τραγικό συμβάν και τον ρωτά για το ποιος θα παραλάβει τα πράγματα του εκλιπόντα:

Κύριε μου,

Έλαβον σήμεραν το επόμενον/ τηλεγράφημα Υμών/

Αι σημεριναί εφημερίδες/ της πόλεώς μας περιέχουσι/ τας λεπτομερείας του θανάτου/ του κ. Γιάνναρη. Ούτος/ απέθανεν επί του Αγγλικού/ ατμοπλοίου «Majestic» της/ Εταιρίας του Λευκού Αστέρος/ την 13)26) Απριλίου εκ/ συγκοπής της καρδιάς, και/ ετάφη την αυτήν ημέραν/ εις την θάλασσαν.

Γράφω αμέσως σήμεραν εις/ την Εταιρίαν να με ειδο-/ποιήση δια τα πράγματά του, εάν προτίθεται να μοι/ τα παραδώση κατ' ευθείαν,/ ή δια μέσου του ενταύθα/ Αγγλικού Προξενείου. Όπως/ δήποτε, θέλω σας ειδοποιήσει.

Εις τας ενταύθα εφημε-/ρίδας βλέπω ότι ο αποθανών/ ήρχετο όπως επισκεφθή την/ σύζυγόν του και τας δύο/ θυγατέρας του, κατοικούσας/ εις την πόλιν Syracuse/ της Πολιτείας Νέας Υόρκης./ Επιθυμών να γνωρίζω εάν/ τα πράγματα και χρήματα/ του αποθανόντος μοι ζητηθώσι / παρά της συζυγού του οφείλω/ να της τα στείλω ή όχι;/ ή εάν τα ζητήσετε να τα/ πέμψω εις Χανία. Όπως/ δήποτε όμως εν τοιαύτη/ περιπτώσει μόνον μέχρι Πειραιώς/ δύναμαι να τα στείλω, και/ σας παρακαλώ να ευαρεστη-/θήτε και μοι δώσητε μίαν/ διεύθυνσιν.

Δέξασθε την διαβεβαίωσιν της/ υψηλής προς Υμάς υπολήψεως (sic) μου.

Ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδος

Στο μνημόσυνο του Γιάνναρη στους Λάκκους, νεκρολογίες εκφώνησαν ο δικηγόρος Εμμ. Ξηράς, ο φοιτητής Γεώργιος Σαρρής, ο δικηγόρος Ιωάννης Χαζιράκης, ενώ στο μνημόσυνο του στα Ζυμβραγού Κισάμου, ο δημοδιδάσκαλος Κων/νος Αναγνωστάκης.

Ο Γιάνναρης διέμενε εν ζωή σε δωμάτιο στην οικία της Άννας χήρας Αντωνίου Καντινάκη στην πλατεία Βενιζέλου, το οποίο είχε σφραγισθεί από τον Ειρηνοδίκη Εμμ. Παδουβά μετά τον θάνατό του.

Τον Οκτώβριο του 1910, οι συγγενείς του, παρόντος και του θείου του Χ' Μιχάλη Γιάνναρη, συνέρχονται και συντάσσουν οικογενειακό πρακτικό αναφορικά με τα υπάρχοντά του στο κλειδωμένο δωμάτιό του στη Χαλέπα:

Συνελθόντες σήμεραν τη 21/10/1910 ημέραν Πέμπτην ἔξωθεν του εσφραγισμένου δωματίου του αειμνήστου συγγενούς μας Αντ. Γιάνναρη οι οικεῖοι αὐτοῦ ἐν οικογενειακῷ συμβουλίῳ αποφασίζομεν τα ἐξῆς: Ἐπειδὴ ὁ αειμνήστος συγγενὴς ἡμῶν πρό 18 μηνῶν διευθυνόμενος εἰς Ἀμερικὴν πρὸς συνάντησιν των ἀγαπητῶν τέκνων του ἀπεβίωσεν ἐν τῷ πλοίῳ μέσῳ ὠκεανοῦ, ἐπειδὴ ἔκτοτε ἀν καὶ ἐπανειλημένως ἐγράψαμεν καὶ ἀπευθείας πρὸς τα τέκνα αὐτοῦ καὶ πρὸς τον ἐν Νέα Ὑόρκη Ἕλληνα Πρόξενον ζητούντες πληροφορίας καὶ πληρεξούσιον δὲν κατωρθώσαμεν νὰ συνεννοηθώμεν καὶ ἐπειδὴ τα ἐν τῷ δωματίῳ εὐρισκόμενα βιβλία κ.λ.π κλειστά καὶ ἀπεριποίητα κινδυνεύουν νὰ φθαροῦν, διὰ πάντα τὰτα αποφασίζομεν ὁμοφώνως καὶ προσκαλοῦμεν τὴν ἀρμοδίαν Δικαστικὴν ἀρχὴν νὰ ἀποφραγίσῃ τὸ ἔκτοτε κλειστὸν καὶ εσφραγισμένον δωματίον του αειμνήστου καὶ ἀγαπητοῦ συγγενούς μας Α. Ν. Γιάνναρη ὡς καὶ τα ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενα πράγματα.

Ἐν Χαλέπα τη 21 Οκτωβρίου 1910

Οἱ συνυπογραμμένοι συγγενεῖς.

Χατζὴ Μ. Γιάνναρης (θεῖος του Α. Γιάνναρη), Ελένη Ν. Ζουρίδου (ἐξαδέλφη), Ἐμμ. Ι. Γιάνναρης διδ/λος (ἀνεψιός), Στεφ. Ι. Ψιγουδάκης κτηματίας (ἀνεψιός), Γεωργ. Α. Καπετανάκης δ/λος (ἀνεψιός), Ἰω. Ν. Γιάνναρης (ἀδελφός του Α. Ν. Γ), Σταμ. Ε. Παπουτσάκης (ἀνεψιός), Ἐμμ. Ι. Γιάνναρης μαθητὴς (ἀνεψιός), Μίνως Ι. Μαντακάς (ἀνεψιός), Νικ. Ζουρίδης Ἀντεισαγ/λέας (ἐξάδελφος), Ἐμμ. Ν. Ξηράς, δικηγ. Πληρεξούσιοι, Μιχ. Χατζιράκης.

AN
HISTORICAL
GREEK GRAMMAR
CHIEFLY OF THE ATTIC DIALECT

AS WRITTEN AND SPOKEN
FROM CLASSICAL ANTIQUITY DOWN TO THE PRESENT TIME

FOUNDED UPON THE
ANCIENT TEXTS, INSCRIPTIONS, PAPYRI
AND PRESENT POPULAR GREEK

BY
A. N. JANNARIS, Ph.D.

LECTURED ON HOMOCLAMUS AND HOMOCLAMUS AT THE UNIVERSITY OF ST. ANDREW.
EDITOR OF
"AN ANCIENT GREEK LEXICON FOR GREEKS," "A MODERN GREEK AND ENGLISH DICTIONARY,"
"A MODERN GREEK GRAMMAR FOR GREEKS," ETC., ETC.

London
MACMILLAN AND CO., LIMITED
NEW YORK: THE MACMILLAN CO.
1897

Το κλειδωμένο δωμάτιο του Γιάνναρη αποσφραγίσθηκε από τον Ειρηνοδίκη Ιωάννη Βενέτικο που συνέταξε και τη σχετική έκθεση. Το πρακτικό με αριθμό 232 της απογραφής της κινητής περιουσίας του Γιάνναρη συντάχθηκε, παρόντων των συγγενών, από το συμβολαιογράφο Δημήτριο Καλιτσουνάκη, ενώ εκτιμητής και πραγματογνώμων ορίσθηκε ο κάποτε αντίπαλος του λογίου, Επιθεωρητής Εμμανουήλ Γενεράλης, *ίνα βεβαιωθή η εγκαταλειφθείσα περιουσία κατά τε το ποιόν και το ποσόν αυτής*. Ο τελευταίος ορκίσθηκε *επί του Ιερού Ευαγγελίου ότι θέλει κάμει πιστήν και ακριβή κατά το δυνατόν εκτίμησιν των απογραφησόμενων πραγμάτων*.

Μάρτυρες ήταν ο Στέφανος Ψιγουδάκης, γεωργός, κάτοικος Μάλεμε Κυδωνίας και Γεώργιος Καπετανάκης διδάσκαλος κάτοικος Καθιανών Κυδωνίας.

Καταγράφηκαν λεπτομερέστατα όλα τα υπάρχοντα που βρίσκονταν στο δωμάτιό του και μάλιστα με την εκτιμητέα αξία τους – σε κάποιες περιπτώσεις και από ειδικούς εκτιμητές. Τόσο η πλουσιότητα Βιβλιοθήκη του με πολύτιμες και σπάνιες εκδόσεις, προσωπική αλληλογραφία, νομίσματα, το αρχείο του, τιμαλφή, χρήματα και διάφορα αντικείμενα μικρού ή μεγάλου μεγέθους. Με το τέλος της απογραφής των περιουσιακών στοιχείων, οι παρόντες ορκίσθηκαν ότι δεν είχε γίνει καμιά υπεξαίρεση.

Αλλά υπήρχαν και οφειλές του Γιάνναρη προς διαφόρους δικαιούχους, και το εναπομείναν ποσόν, μετά την αφαίρεση των χρεωστούμενων, με τη συναίνεση των παρόντων αλλά και σύμφωνα με την αριθμ. 1216/1909 απόφαση του Πρωτοδικείου Χανίων, παραδόθηκε στον Χ' Μιχάλη Γιάνναρη.

Δεν είναι γνωστό ποιος παρέλαβε τα απογραφέντα αντικείμενα. Σύμφωνα με έγγραφο του 1921 του Νικολάου Παπαδάκη, ιδρυτή και πρώτου Διευθυντή του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης¹⁴ προς τον Γενικό Διοικητή Κρήτης, σημειώνεται ότι η βιβλιοθήκη του Γιάνναρη είχε παραδοθεί στο Δημόσιο, για να αποδοθεί στις νόμιμες κληρονόμους εάν και εφόσον ενδιαφέρονταν. Τα βιβλία φυλάσσονταν στα Γραφεία της Διευθύνσεως της Παιδείας της Γενικής Διοικήσεως Κρήτης μέχρι τον Απρίλιο του 1915, οπότε λόγω της διάλυσης των Γραφείων, αυτά μεταφέρθηκαν για φύλαξη στον Φιλολογικό Σύλλογο «Χρυσόστομος». Το αίτημα του Παπαδάκη ως Προϊσταμένου της Υπηρεσίας των Αρχείων, ήταν να μεταφερθούν τα βιβλία στις αποθήκες του ΙΑΚ, σε κατάλληλα ερμάρια και αρχειοθήκες.

Ως αποδεικνύεται οι κόρες και κληρονόμοι του Γιάνναρη, παρά το

¹⁴ Το ΙΑΚ είχε μόλις ιδρυθεί (1920) και στεγαζόταν στο οίκημα της Γενικής Διοικήσεως Κρήτης.

γεγονός της επανειλημμένης και για χρόνια προσπάθειας επικοινωνίας της οικογένειας Γιάνναρη μαζί τους στο Ρότσεστερ της Νέας Υόρκης, ούτε καν απάντησαν στις εκκλήσεις να μεριμνήσουν. Ο Παπαδάκης στο προαναφερθέν έγγραφο του 1921 δίνει την πληροφορία ότι και οι δύο κόρες Γιάνναρη είχαν αποβιώσει και το μόνο που δεν ήταν γνωστό ήταν αν η μια εξ αυτών που ήταν παντρεμένη είχε κάποιο τέκνο.

Σχέδιο εγγράφου του Γενικού Διοικητή προς τον Πρόεδρο του «Χρυσόστομου» στις 12 Ιουλίου 1921, μετά από σχετική αιτιολογία, σημειώνει ότι ο Παπαδάκης είχε την απαιτούμενη εξουσιοδότηση για την παραλαβή των βιβλίων. Αλλά και στον συγγενή και δικηγόρο Εμμ. Ξηρά ο Γεν. Διοικητής αποστέλλει έγγραφο, ενημερώνοντας για την παραλαβή των βιβλίων αλλά και όσων άλλων δεν είχαν παραδοθεί εκ μέρους της οικογένειας.

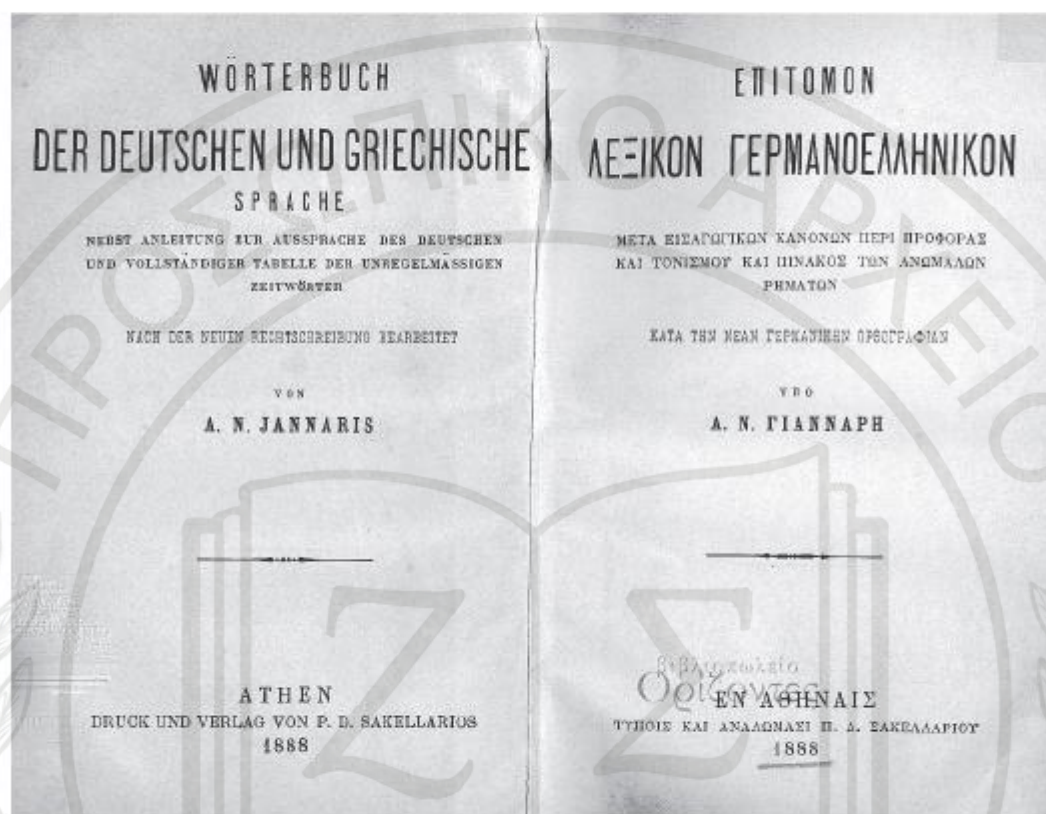
Όμως, παρά τις προσπάθειες, τα βιβλία παρέμειναν στον «Χρυσόστομο». Και το 1941 το κτήριο του Συλλόγου καταστράφηκε από τους γερμανικούς βομβαρδισμούς με αποτέλεσμα να αποτεφρωθεί σχεδόν όλη η βιβλιοθήκη. Διασώθηκε το αρχείο του συλλόγου και ένας μικρός αριθμός βιβλίων.

Το αρχείο του Αντωνίου Γιάνναρη κατατέθηκε στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης 24 χρόνια μετά τον θάνατό του, το 1933, από τον Εμμανουήλ Γιάνναρη και έλαβε αριθμό εισαγωγής 31, ενώ σήμερα φέρει και Αριθμό Ειδικού Ευρετηρίου ΙΔ/5. Καλύπτει τη χρονική περίοδο 1872-1909 και εκτείνεται σε τρεις ογκώδεις φακέλους που περιέχουν περίπου 1600 τεκμήρια συνολικά – χειρόγραφα, δακτυλόγραφα, τυπωμένα, έντυπα, πολυγραφήματα.

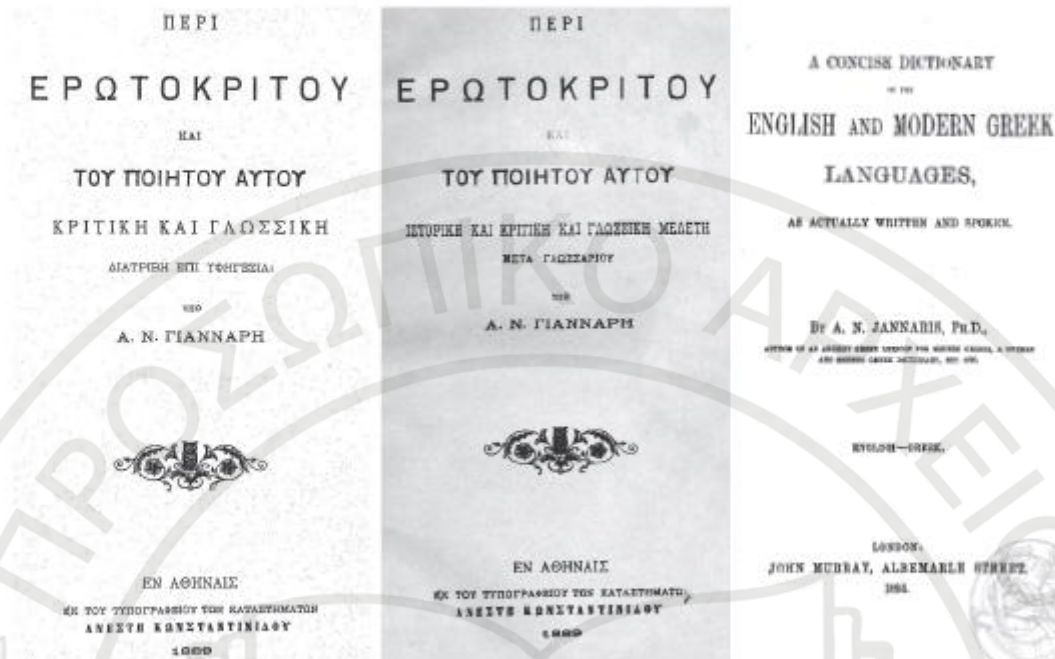
Ο Α' φάκελος περιέχει συνολικά 521 τεκμήρια που καλύπτουν την περίοδο 1872-1909 και περιέχονται σε πέντε (5) υποφακέλους. Δύο (2) δέσμες αποτελούν τον 2° υποφάκελο. Ως προς το περιεχόμενο, είναι 176 επιστολές προς τον θείο του Χ' Μιχάλη Γιάνναρη,¹⁵ Αλληλογραφία στα αγγλικά με άλλους καθηγητές Πανεπιστημίου. Κι ακόμη Αναφορά 33 Χριστιανών βουλευτών (4 Ιουλίου 1907), Επιστολή του εκδότη Ι. Σιδέρη, Σημείωμα για τον φιλέλληνα λόρδο Bute, Έγγραφο διορισμού στο αγγλικό προξενείο 1882, Πολυγραφήματα περί Ελληνικής Γραμματείας (Θεόδωρος Πρόδρομος, Βίος Υπατίου και Καλλινίκου Περιοδολόγιο αρχ. Συγγραφέων, Τίτλοι σπουδών του Γιάνναρη (Γυμνάσιο, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Γερμανία, διδακτορικό, κλπ). Στον ίδιο φάκελο υπάρχει Τετράδιο Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας και Ευρετηρίου ονομάτων συνταγμένο το 1935 με χρονολογική ταξινόμηση

¹⁵ Βλ. Ν. Ε. Παπαδογιαννάκη & Ελπινίκης Νικολουδάκη-Σουρή: «Σεβαστέ μοι θείε την δεξιάν Σου ως υιός κατασπάζομαι.» *Οι Επιστολές του Αντωνίου Ν. Γιάνναρη προς τον Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη*. Ιστορική Λαογραφική. Εταιρεία Ρεθύμνης, 2009.

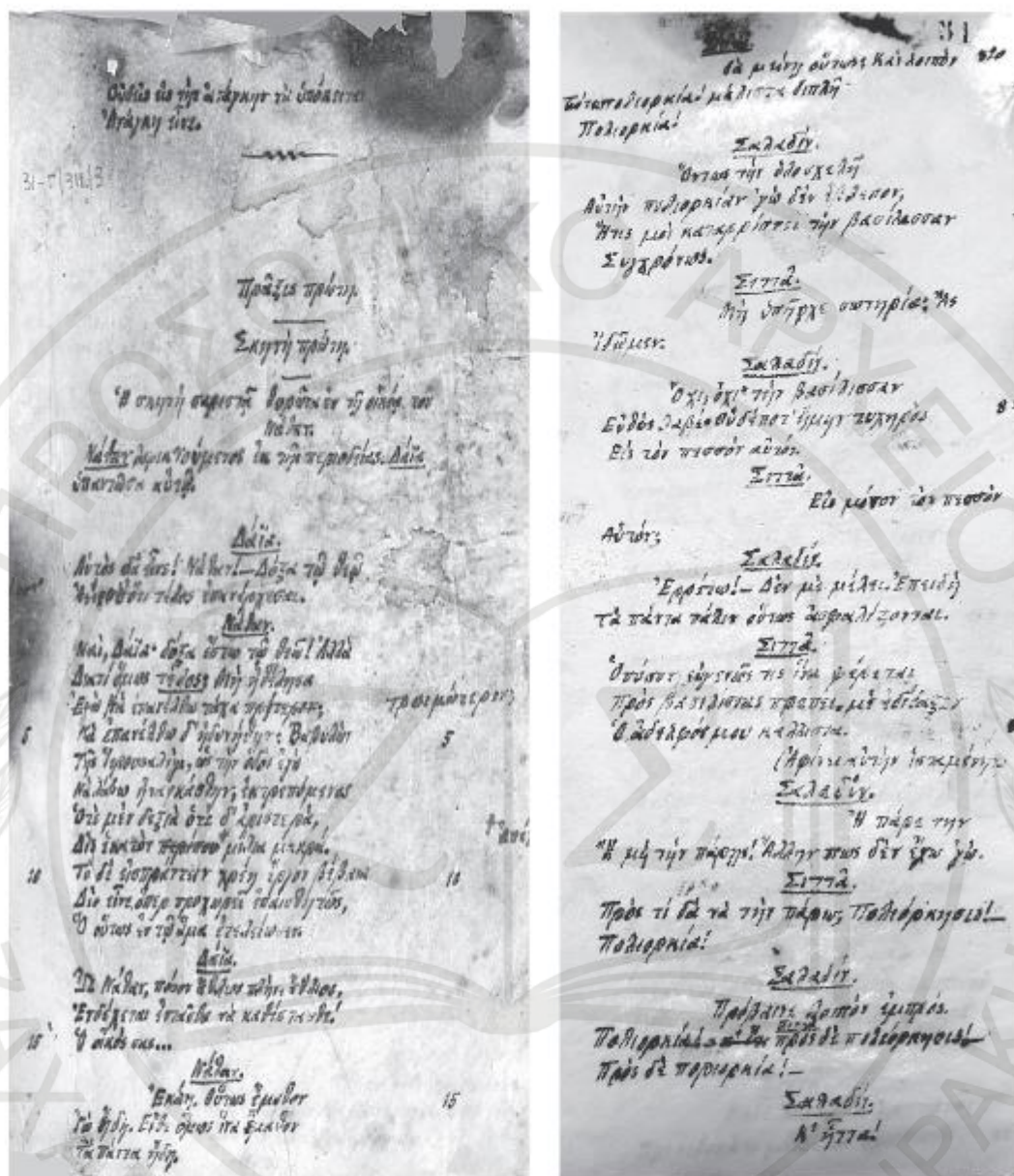
και περίληψη κάθε επιστολής. Ας σημειωθεί ότι από τη γράφουσα έγινε καταλογογράφηση και συντάχθηκαν περιγραφικά ευρετήρια για ολόκληρο το αρχείο.

Ο Β' φάκελος περιέχει συνολικά 262 τεκμήρια. Πραγματείες, μελέτες και διατριβές που καλύπτουν την περίοδο 1875 – 1909 και περιέχονται σε έξι (6) υποφάκελους. Δύο δέσμες αποτελούν τον 3° υποφάκελο και άλλες δυο τον 5°. Στα περιεχόμενα του φακέλου συγκαταλέγονται Πολιτικο – οικονομικές σημειώσεις περί Κρήτης, Τυπογραφικά δοκίμια εργασιών του, Σημειώσεις εις το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, Ποικίλες φιλολογικές γραμματείες, χειρόγραφα αγγλιστί και γερμανιστί, Σημειωματάριο με λαογραφικές σημειώσεις, Χειρόγραφες σημειώσεις περί Κρήτης και ιδιαίτερα περί Κυδωνίας (1885), Αγγελίες για την έκδοση του Ερωτόκριτου με ονόματα συνδρομητών, «Διατριβαί και αναφοραί εκπαιδευτικάί 1908-9», (ο τίτλος στον υποφάκελο έχει δοθεί από τον Νικόλαο Τωμαδάκη).

Ο Γ' φάκελος τέλος περιέχει συνολικά 817 τεκμήρια, διάφορα χειρόγραφα και έντυπα, που καλύπτουν την περίοδο 1883 – 1907 και περιέχονται σε τέσσερις (4) υποφάκελους. Δύο δέσμες αποτελούν τον 1^ο υποφάκελο, δυο τον 2^ο και πέντε τον 3^ο. Συγκεκριμένα υπάρχουν: Ιστορική Γραμματική / Ελληνικά σχέδια, σημειώματα κ.λ.π., Σχέδια για την γραμματική των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, μάλιστα των Αττικών των εν τη κοινή διαλέκτω γραψάντων, Διάφορες λαογραφικές και ιστορικές σημειώσεις και αποκόμματα εφημερίδων, Σημειώσεις σε χωρία αρχαίων συγγραφέων, Κριτικές σημειώσεις στο περί ύψους (του Λογγίνου), Ποικίλες φιλολογικές σημειώσεις στην αρχαία γλώσσα και στο Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο, Ποικίλες σημειώσεις (Varia), Πολυγραφημένο για τον «Υπάτιον τον Ασκητή», Σημειώσεις περί αγωγής, Ποίημα δημοτικό για τους «Πατακούς», Δελτάρια αποδελτιώσεων με φιλολογικές σημειώσεις. Στον 5ο υποφάκελο σώζεται Θεατρικό έργο, ιστορικό έμμετρο δράμα με 4.910 στίχους, χειρόγραφο, γραμμένο από τον Αντώνιο Γιάνναρη σε 197 φύλλα ριζόχαρτου, πολύ εφθαρμένου. Ο τίτλος δεν υπάρχει. Το έργο διαδραματίζεται στην Ιερουσαλήμ. Τα πρόσωπα του δράματος είναι: ο Σουλτάνος, Σαλαδίν, η Σιττά, αδερφή του Νάθαν, ένας πλούσιος Ιουδαίος εν Ιερουσαλήμ, η Ρέχα, θετή θυγατέρα του Δάϊα, Χριστιανή μεν αλλ' εν τη οικία του Ιουδαίου ως ακόλουθη της Ρέχας, ένας Νέος Ναΐτης, ο Δερβίσης, ο Πατριάρχης της Ιερουσαλήμ, ένας Καλόγηρος, κι ο Εμίρης μετά διαφόρων Μαμελούκων.

Σελίδες του έμμετρου δράματος από τον Γιάνναρη.

Στο ειδικό τεύχος που μνημονεύθηκε στην αρχή, δημοσιεύονται εκτός από την αυτοβιογραφία του και 13 κρίσεις από πανεπιστημιακούς και προξένους, 4 δημοσιεύματα για το θάνατό του καθώς και 5 νεκρολογίες και επιμνημόσυνοι λόγοι. Στην ίδια έκδοση καταχωρείται και ποίημα της Αριάδνης Ν. Νικολούδη εγγονής του Νέστορος των Λάκκων Νικολουδογιάννη, κόρης δε του αιμινήστου Νικ. Νικολούδη υπαρχηγού Κυδωνίας:

ΤΩ ΠΟΛΥΚΛΑΥΣΤΩ ΘΕΙΩ ΜΟΥ Α.Ν. ΓΙΑΝΝΑΡΗ

1

Και πάλιν μέλος εκλεκτόν
ς την οικογένειάν μας,
και πάλιν ας θρηνησώμεν
εκ βάθους της καρδιάς μας

2

Που διαπλέων αχανείς
Τ' Ατλαντικού εκτάσεις
στο τέρμα δεν επρόφθασε
ο δυστυχής να φθάση

3

Επήγαινε μετά στοργής
να ιδή τα παιδιά του
και ξεψυχών αυτά τα δυό
ν' άχη σ' την αγκαλιά του

4

Αλλ' εύρε θάνατον φρικτόν
Μέσα στο μαύρο κόμα
και δεν θα κλαίμεν και αυτόν
τουλάχιστον σε μνήμα!

5

Δεν θάχη μνήμα νάρχωνται
Οι συγγενείς να κλαίνε
και παρακλήσεις και γι' αυτόν
εις τον θεόν να λένε.

6

Επήγε μόνος κι' έρημος
ως έζησε και μόνος,
κι εσχάτως τον επίκρανε
κακία, μίσος, φθόνος.

7

Ήτο καρδιά αγαθή
Αν και εφαίνεται' άλλη,
Διότι λύπαι συμφοραί
τον είχαν καταβάλει

8

Θρηνεί η Κρήτη σήμερον
Καθώς και η παιδεία
που έχασε πολύτιμον
μέλος και με σοφίαν

9

Θρηνούν τα όρη τα Λευκά
Θρηνεί κι ο Ψηλορείτης
Θρηνεί κ η Κρήτη που' χασε
τ' ατίμητο παιδί της.

10

Μα περισσότερο θρηνεί
η οικογένεια μας
π' ο χάρων τόσ' επίκρανε
εσχάτως την καρδιάν μας

11

Κι' εγώ π' απεχαιρέτησα
Τώρα ς τα τελευταία
και του Μαρτιού του έδωκα
τα κρίνα μου τα νέα

12

Χύνω έν δάκρυ ολόθερμο
ς της θάλασσας το κόμα
π' αντικατέστησε γι' αυτόν
το κρύο του το μνήμα.

Ο Α. Γιάνναρης σε νεαρή ηλικία.

Ant. Jannaris

Ο Α. Γιάνναρης, ο κορυφαίος λόγιος.

Ο σπουδαίος φιλόλογος και γλωσσολόγος μπορεί, όπως διαφαίνεται από τα σωζόμενα στοιχεία, να μην είχε μια ευτυχισμένη ζωή, κατάφερε όμως έχει την αμέριστη εκτίμηση του επιστημονικού κόσμου της Ευρώπης και όχι μόνο, τίμησε τις θέσεις που κατέλαβε κι εργάστηκε άοκνα παρά τα προσωπικά προβλήματα αλλά και αυτά της υγείας του. Σε επικοινωνία με κορυφαίους Ελληνιστές του ύψους του Gilbert Murray και του R. C. Jebb, καθηγητών τότε στο Πανεπιστήμιο της Γλασκόβης, αλλά και άλλους, διερευνούσε δρόμους και μονοπάτια της επιστήμης του, ανταλλάσσοντας απόψεις σε καρποφόρες συζητήσεις.

Δεν ξεχνούσε την πατρίδα του την Κρήτη και σε δύσκολες συγκυρίες, όταν η ανάγκη το καλούσε, επανερχόταν από το εξωτερικό με τα άρματα κι όχι τη γραφίδα.¹⁶ Γι αυτό και μετά την επανάσταση του 1889 δεν του δόθηκε αμνηστία από την οθωμανική διοίκηση, θεωρώντας τον επικίνδυνο για συμμετοχή σε νέο επαναστατικό κίνημα. Όπως είδαμε, έλαβε ενεργό μέρος και στην πολιτική, χωρίς όμως να διακόψει τις επιστημονικές ενασχολήσεις του. Άφησε πίσω του ένα τεράστιο έργο στα πεδία που ασχολήθηκε. Το μαρτυρούν

¹⁶ Έλαβε μέρος και στις Επανάστασεις 1895 και 1897-98. Και στο αποσφραγισμένο δωμάτιό του βρέθηκαν και όπλα.

τα βιβλία του, με τη μεθοδικότητα και τα αιτιολογημένα αποτελέσματα:

- *Άσματα Κρητικά μετά διστίχων και παροιμιών = Kretas volkslieder nebst distichen und sprichwörtern / in der ursprache mit glossar hrsg. von Anton Jeannarakis*, εκδ. F. A. Brockhaus, Λειψία, 1876
- *Neugriechische Grammatik nebst Lehrbuch der neugriechischen Volkssprache und einem methodischen Worteranhang*, συγγρ. Antonios Jeannarakis, εκδ. Hahn'sche Buchhandlung, Ανόβερο, 1877
- *Adnotationes criticae in Longini que fertur Περί ύψους libellum*, [χ.έ.], Marburgi Cattorum, 1880
- *Μικρός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας: Επίτομον Ελληνικόν Λεξικόν μετά εισαγωγής εις την ελληνικήν γλώσσαν και γραμματείαν*, εκδ. Ανέστη Κωνσταντινίδη, Εν Αθήναις, 1882
- *Deutsch-Neugriechisches Handwörterbuch: Unter besonderer Berücksichtigung der neugriechischen Volkssprache*, συγγρ. Antonios Jannarakis, εκδ. Hahn'sche Buchhandlung, Ανόβερο, 1883
- *Μικρός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας: ήτοι Επίτομον Ελληνικόν Λεξικόν μετά εισαγωγής εις την ελληνικήν γλώσσαν και φιλολογίαν*, εκδ. Ανέστη Κωνσταντινίδη, Εν Αθήναις, 1888
- *Νέον σύστημα διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας ενιαίον και αυτοτελές: ήτοι θεωρητική και πρακτική μέθοδος προς εκμάθησιν της γαλλικής γλώσσας*, εκδ. Σ. Κ. Βλαστώ, Εν Αθήναις, 1888
- *Επίτομον λεξικόν γερμανοελληνικόν: μετά εισαγωγικών κανόνων περί προφοράς και τονισμού και πίνακος των ανωμάτων ρημάτων κατά την νέαν γερμανικήν ορθογραφίαν*, εκδ. Π. Δ. Σακελλαρίου, Εν Αθήναις, 1888
- *Περί Ερωτοκρίτου και του ποιητού αυτού: Κριτική και γλωσσική διατριβή επί υφηγεσία*, εκδ. Εκ του Τυπογραφείου των Καταστημάτων Ανέστη Κωνσταντινίδου, Εν Αθήναις, 1889
- *Ηχώ Αθηνών: ήτοι Εγχειρίδιον της λαλουμένης Ελληνικής γλώσσας*, εκδ. Verlag von Rud. Siegler, Λειψία, 1891
- *A concise dictionary of the english and modern greek languages: as actually written and spoken: english-greek*, εκδ. John Murray, Λονδίνο, 1895
- *Επίτομον Ελληνικόν Λεξικόν: Μετά εισαγωγής εις την Ελληνικήν Γλώσσαν και Γραμματείαν*, εκδ. Ανέστη Κωνσταντινίδη, Εν Αθήναις, 1902-1905
- *Δημοσιολογική μελέτη περί της καταστάσεως της εν Κρήτη γεωργίας και εμπορίας: σύντομος και πρακτική μελέτη*, [αυτοέκδοση], Χανιά, 1906
- *Αριθ. Πρωτ.1 Διεκπ.1 Κρητική Πολιτεία Ανωτέρα Διεύθυνσις της Παιδείας*

- Εγκύκλιος Προς απάσας τας υφισταμένας Αρχάς της Παιδείας Η Δημοσία Παιδεία αρχαιόθεν μέχρι σήμερον συνεξεταζομένου κατ' αρχήν του σημερινού γερμανικού συστήματος, εκδ. Κρητική Πολιτεία, συγγρ. Ο Γενικός Επιθεωρητής της Παιδείας Α. Ν. Γιάνναρης, Χανιά, 30 Νοεμβρίου 1907*
- *Η Δημοσία Παιδεία αρχαιόθεν μέχρι σήμερον συνεξεταζομένου κατ' αρχήν του σημερινού γερμανικού συστήματος: ήγουν σύντομος αλλά περιεκτική ιστορική και πρακτική παιδαγωγική μελέτη, συντελ. Μιχαήλ Δ. Βολονάκης, Κωνσταντίνος Σ. Κόντος, εκδ. Σ. Πετράκης, Χανιά, 1908*

Ως κατακλείδα του παρόντος κειμένου παρατίθεται χαρακτηριστικό απόσπασμα από τον πρόλογο του τεύχους για τον Αντώνιο Γιάνναρη:

Αλησμόνητος αναμφιβόλως θα παραμείνη δια την Κρήτην και τον Ελληνισμόν και δι' άπαντα τον κόσμον των γραμμάτων ή 13 προς 14 Απριλίου 1909. Κατά την ημέραν εκείνην εξήρχετο του βίου, τραγικώς μάλιστα, υπέροχος φιλολογική και πατριωτική φυσιογνωμία, ο μέγας των Ελληνικών γραμμάτων διδάσκαλος και ακάματος της επιστήμης σκαπανεύς Αντώνιος Ν. Γιάνναρης. Διαπλέων από της Ευρώπης προς την Αμερικήν τον Ατλαντικόν ωκεανόν ίνα ίδη δια τελευταίαν τουλάχιστον φοράν τα δύο εν Συρακούσαις της Αμερικής προσφιλή αυτού τέκνα, από των οποίων τοσαύτη τον εχώριζεν απόστασις, ήτο πεπρωμένον να αφήση ο μέγας ανήρ την τελευταίαν πνοήν εν τω μέσω του απεράντου ωκεανού μακράν της γενετείρας και πολυφιλήτου Κρήτης, και έρημος συγγενών, υπείκων ουχί τόσον εις το βάρος της ηλικίας, όσον εις νόσον οδυνηράν προς την οποίαν επί μακρόν ηγωνίσθη ως άληθής ήρωας. Τα ψυχρά του αχανούς ωκεανού κύματα, δια του φλοίσβου των αντί των θρήνων των οικείων του, παραλαβόντα τον μέγα νεκρόν, μετέφερον και ενεταφίασαν αυτόν εις τα άξενα και απέραντα βάθη του πόντου. Ήθελον φαίνεται να διαπιστωθή ότι τον μέγαν της επιστήμης «Άτλαντα» μόνον τα ύδατα τού Ατλαντικού ωκεανού έπρεπε να σαβανώσωσι και ότι το μέγεθος του τάφου του έπρεπε να είναι ανάλογον προς το μέγεθος της καρδιάς και διανοίας του....

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιστορικό Αρχείο Κρήτης, αρχείο Αντωνίου Γιάνναρη, ιστ. Συλλογή 31, φάκ. 31α, 31β, 31γ.
- Απογραφή της Βιβλιοθήκης και λοιπής κινητής περιουσίας Αντωνίου Γιάνναρη. χ.χ.
- Λόγοι και Κρίσεις ευρωπαίων φιλολόγων και άλλων επιφανών ανδρών περί του κ. Αντωνίου Γιάνναρη, τέως Καθηγητού Αγγλικού Πανεπιστημίου. χ.χ.
- Εφημ. Χανίων «Αγών» 20/4/1909.
- Εφημ. Χανίων «Κήρυξ», 28/4/1909.
- Εφημ. Χανίων «Ελεύθερον Βήμα» 2/5/1909.
- Παπαδογιαννάκης Ν. Ε. & Νικολουδάκη - Σουρή Ελπινίκη: «Σεβαστέ μοι θείε την δεξιάν Σου ως υιός κατασπάζομαι.» Οι Επιστολές του Αντωνίου Ν. Γιάνναρη προς τον Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη». Ιστορική Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνης, 2009.
- Χαλκιαδάκης Εμμ. *Κρήτη 1898 – 1913, Από την Αυτονομία στην ένωση με την Ελλάδα*, Περιφέρεια Κρήτης 2013.
- Χουρδάκης Αντώνιος: *Αντώνιος Γιάνναρης: Ένας κρητικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο St. Andrews της Σκωτίας (1896-1903)*.
- Χουρδάκης Α., «Αρχείον Αντωνίου Γιάνναρη: Διατριβαί και Αναφοραί Εκπαιδευτικάί (1907 – 1909)», στα *Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου*, τ. Γ2, Εταιρία Κρητικών. Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο 2005, σσ. 403 – 415 (Ανάτυπο).

